

Bijenteelt in Canada (2)

Peter Liefbroer

Pas aan het begin van de avond arriveren we in Kleefeld. We vinden 'Fast's greenhouses' gemakkelijk en leggen Tom ons plan voor: we helpen hem een dag in de bijen en het honinghuis en in ruil zorgen wij ervoor dat hij zich niet met ons zal vervelen, kortom wij zijn goed gezelschap! Tom vindt het best en de volgende morgen arriveren we rond halftien bij zijn huis. Eerst krijgen we een rondleiding in het 'Honey house'. Zijn zoon en een vakantiekracht zijn bezig om raten te ontzegelen. Niet met de hand maar met behulp van een kleine productielijn, waarbij de raten handmatig worden ingevoerd, de raten zakken vervolgens langs een warm mes zodat de meeste cellen aan beide zijden van de raat ontzegeld worden. Daarna worden de raten door een ketting getransporteerd in de richting van de slinger. Onderweg worden de nog dichte cellen beschadigd met een ontzegelvork. Wanneer er 180 raten ontzegeld zijn kan de slinger gevuld worden. Opvallend is dat de as van deze slinger niet verticaal maar horizontaal gericht is. De cylinder draait dus in het verticale vlak. Door de slinger steeds een slag (60°) te draaien wordt zes keer een groep van 30 raten achter elkaar boven de as in de slinger geschoven. Van de zijkant bekeken zien we dan de zijkant van de laatste zes raten. De al geslingerde raten worden er met de volle raten weer uitgeduwd en opgevangen in de lege 'supers' (=honingkamers ter grootte van een broedkamer, Langstroth-maat met 9 raten per super). De honing wordt gezeefd via een nylonkous en naar een grote

container gepompt. Van daaruit kunnen de potjes voor de eigen winkel of de vaten voor Beemaid worden gevuld.

Rustige bijen

Ondertussen is ook Marianne, Tom's vrouw binnengekomen en gaan we koffie drinken met door ons meegebrachte "donuts". Na de koffie vertrekken we naar de bijen op het koolzaad. Er staan zo'n dertig kasten. De meeste zijn vier tot zes broedkamers hoog. Alle kasten hebben een moerrooster tussen de eerste, echte broedkamer en de andere broedkamers (=honingkamers). Geen extreem grote broednesten dus, maar wel veel honing! Met enkele druppels watervrij boterzuur (90%) op een vilt worden de bijen uit de kast gedreven. Dat werkt heel mooi: de bijen belanden op de vliegplank en ruim daaromheen, zodat de supers zo goed als bijenvrij kunnen worden afgenomen, zonder elk raam af te hoeven stoten en/of af te vegen. De supers, in stapels op de vrachtwagen hoeven niet te worden afgedekt, blijkbaar werkt het zuur nog steeds als afweer of zijn de bijen gekker op canola- (koolzaad) nectar dan op canolahoning? Tijdens onze werkzaamheden zijn de bijen zeer rustig. We dragen wel een kap, maar handschoenen zijn niet nodig op deze zonnige dag. We zijn zeer onder de indruk zowel over de overvloedige honinggoogst (we zetten op elke kast weer twee lege bakken terug) als over de rustige, gele (ligustica) bijen.

Jagerslatijn

Na thuiskomst legen we de vrachtwagen. De raten worden in een geklimatiseerde ruimte opgeslagen zodat de honing in de raat niet kristalliseert. Dezelfde ruimte wordt overigens gebruikt om de bijenvolken bij 0° C te laten overwinteren. Dit is buiten niet mogelijk omdat de temperatuur in Manitoba daarvoor te laag is. Na een gezamenlijke maaltijd krijgen we instructie in het Honey house: we gaan nu zelf slingeren. Na verschillende keren geslingerd te hebben worden we gemaand te stoppen. We hebben genoeg gewerkt. De dag is nog lang niet voorbij! We bezoeken achtereenvolgens: de kas voor de teelt van éénjarige planten in het vroege voorjaar en de schuur voor de opslag van de voerbakken en reservematerialen. We zien hier ook een door een beer beschadigde kast (de beer blijkt overigens een beertje ter grootte van een kind van tien, over jagerslatijn gesproken!). Dan gaan

Een wagen met uitkomende cocons en kunststof blokken waarin de behangersbijen hun nest bouwen. Op de voorgrond Martijn Sinkeler (l) en Don Timchisen (r).

we weer eten, hamburgers van de door elke Canadees gekoesterde gasbarbecue en ijs met canola-honing. Na de maaltijd bekijken we het wagenpark van de familie: een auto met vierwielaandrijving voor Tom, VW-pickup voor Mariannne, truck voor de supers, Mazda sportwagentje voor tochtjes, skelter voor oudste zoon. Het zal wel zijn omdat de benzine maar f0,70 per liter kost. Tenslotte maken we nog een tochtje langs wat andere bijenlocaties en drachten die nog kunnen volgen op de canola, vooral zonnebloemen. Zo besluiten we een mooie dag in de bijen.

AVB

Martijn vertelt ons hoe de zwermverhinderende in Canada wordt uitgevoerd. In april/mei worden van de zware volken afleggers gemaakt. Inwinteren gebeurt meestal op twee broedbakken. De zware volken ontwikkelen zich in het voorjaar al snel naar de onderbak toe. Dan wordt een moerrooster gelegd. Enkele dagen later wordt gekeken waar de moer zich bevindt, meestal in de onderbak. De twee broedkamers worden nu gescheiden. De onderbak, met voldoende broedruimte en de oude moer krijgt er een broedkamer bij. De bovenbak wordt afgenomen en op de vrachtauto gezet. Deze bovenbakken worden elders neergezet en een nieuwe moer wordt ingevoerd. Deze moeren worden bij het 'Bijenhuis' van Beemaid voor \$17,50 gekocht. Ze zijn afkomstig uit Hawai of Nieuw Zeeland. Niks zelf moeren telen dus en verplichte moerloze en broedloze perioden. Splitsen, nieuwe moer erin en honing halen! Of het door deze handelswijze komt weet ik niet maar Canadese imkers accepteren het Amerikaans vuilbroed. Volken worden standaard behandeld met terramycine, een antibioticum vermengd met poedersuiker. De varroamijt is nog niet overal aanwezig in Canada, maar wel in opmars.

Onderzoek

De vierde dag vertrekken we naar de Universiteit van Winnipeg. Vanaf de camping in Steinbach hebben we een afspraak gemaakt met Don Dixon, een bijendeskundige die werkzaam is aan de universiteit. Van hem krijgen we het advies om een akkerbouwer te bezoeken die zich bezighoudt met de teelt van een solitaire bij, een 'leaf-cutting bee' (behangersbij), voor de bestuiving van 'alfalfa' (luzerne). Niet alle honingbijen zijn geschikt voor de bestuiving van luzerne. De bij moet op een bepaalde manier op de kiel van de bloem landen (trippel gedrag) om de meeldraden naar buiten te laten komen. Dit gedrag is waarschijnlijk erfelijk bepaald. Bovendien bloeit er in de nabijheid

altijd wel ergens canola, waar honingbijen een grote voorkeur voor hebben. Alvorens Don's advies op te volgen krijgen we nog een rondleiding langs de verschillende plaatsen op het universiteitsterrein waar bijen voor het onderzoek gehouden worden. Onderzoek naar *Acarapis woodi* (trachee-mijt), tenten met luzerne en behangersbijen en enkele kasten met honingbijen worden ons getoond en van commentaar voorzien door Rob Currie, medewerker van de universiteit.

Bestuiven

Die middag reizen we verder in de richting van Lake Manitoba. Uiteindelijk belanden we in het plaatsje Arborg bij de zaadteler (800! ha), Don Timchishen. Deze al weer zeer gastvrije Canadees geeft ons een uitgebreide rondleiding op zijn bedrijf. Eerst natuurlijk naar de behangersbijen. Wanneer de luzerne goed bloeit worden wagens (1x3 m) met platte bakken vol cocons van behangersbijen geplaatst. De behangersbij overwintert als pop in de cocon in speciale klimaatkamers. Zelfs parasieten (sluipwespjes) van de behangersbij worden hier bestreden. Deze cocons staan op het punt om uit te komen en dan kunnen de bijen meteen aan het werk, de bestuiving van de luzerne. In de wagens staan bovendien grote kunststof blokken waarin gaten geboord zijn. In deze gaten bouwen de bijen met ronde stukjes luzerne blad, die ze uit een blad geknipt hebben ('leaf-cutting bee'), de kamertjes van hun nest. In elk kamertje wordt een eitje op een mengsel van stuifmeel en nectar gelegd; het voedsel voor de larve die uit het eitje zal komen. Don oogst dus niet alleen luzernezaad maar ook behangersbijen. Omdat de actieradius van de bijen 100 tot 150 meter is staan enkele tientallen wagens verspreid over het perceel. Duidelijk is in het gewas de goede zaadzetting te zien en de talloze door de behangersbijen bewerkte blaadjes. En zo eindigt weer een leerzame dag in de bijenteelt van Canada.

De rest van ons verblijf in Manitoba is gericht op afscheid nemen, inkopen doen en het vervolg van onze reis organiseren. Op donderdag nemen we de VIARAIL trein naar Jasper in de Rocky Mountains. Over de avonturen en wandelingen die we daar maken kan ik nog een mooi stukje schrijven, maar dat zijn 'gewone' vakantie verhalen.